

Saar nagu ikka, ümberringi ainult meri

Vaindloom mälestati Briti meremehi

President Lennart Meri, Briti suursaadik Charles de Chassiron jpt. olid üleile Vaindloom 1721. aastal saare ümbruse vetes hukkunud Briti meremehi mälestamas.

Vabariigi taassünni aastapäeval avati Vaindloom Briti meremeestele pühendatud mälestuskivi. 1721. aastal saare ümbruse vetes hukkunud meremeestele pühendatud mälestusmärgi lugu ulatub tagasi õnnetuse toimumise aegadesse, mil praeguse mälestuskivi koha peal oli vaid tagasihoidlik tahvlike hukkunute nimedega. Eelmisel sajandil pandi saarele korralik mälestuskivi. 1940. aastal hävitasid punaväelased selle kui tarbetu elementi.

1937. ja 1938. aastal saarel aja-teenijana olnud Roman Karu oli tänaseni ainus, kes mäletas veel kivil seisnud teksti, tema enda sõnul jättis ta Vaindloom teenides täpselt meelde mälestuskivi asupaiga ja õppis pähe sellel seisnud sõnad, säilitades üle viiekümne aasta seda kõike oma mälus. Läänud aastal võttis Karu ühendust Briti saatkonnaga, et taastada hukkunud meremeste mälestus.

De Chassironi sõnul olid hukkunud Briti kuningliku laevastiku meremehed. 1721. aastal, Põhjasõja lõpus jäi Baltikumi vetes kadunuks 26 sõjalaeva.

Kivile on märgitud uppunud – John ja Harry Wilbey, William Dayton ja tundmatu. "Ka tema väärrib tähelepanu," ütles Karu natuke mõtlikuks jäädes.

Piirivalveameti peadirektor Tarmo Kõuts, kes ka eelmisel aastal saart külastanud Karu saatjaks oli, teenis seekord ära vanahärra mõningase pahameele. Nimelt ei ol-

nud kivi avamisele kutsutud mägimäe piirivalve orkestrit. Vana piirivalvur polnud rahul ka sellega, et kohal ei viibinud anglikaani pastori, kes pidanuks tema ütlusel nii saare kui ka kivi sisse õnnistama. Kokkuvõttes jäi aga teenekas piirivalveveteran üritusega rahule.

Presidendi sõnul on Vaindloom põhiline funktsioon tagada ohutu meresõit ja saarel teenivate piirivalvurite kohustus valvata Eesti Vabariigi piiri, millega nad siiani hästi hakkama on saanud.

Vaindloom – Eesti põhjapoolseim punkt ja idapoolseim saar

Vaindloom asub Kunda sadamast 28 kilomeetri kaugusel. Saar on ligi 170 meetrit lai ja 500 meetrit pikk. Seal asub üks Eesti suurimaid (480 m²) ja kõrgemaid (7,7 m) hiidrahne, millest on tuletatud ka saare rootsikeelne nimi *Stens-kär* (Kiviskäär).

Roman Karu, kes on saarel kaks aastat elanud, rääkis natuke Vaindloom loodusest. Ta tõdes, et saare peamised elanikud on randtiirud. Need kajastatakse väiksemad linnud on valinud saare oma pesituspaigaks ja käivad Karu sõnul Lõuna–Aafrika talvitumas.

Suur osa Vaindloomist on kaetud kividega, kuid natuke jätkub ruumi ka rohulusele. Saarel kasvab üks kask, üks pihlakas, üks kibuvits ja veel mõned madalad põõsad.

Vaindloom kõrguv 17 meetri pikkune valge tuletorn ehitati 1871. aastal. II maailmasõja ajal vajus majakas soomlaste rünnaku tagajärjel kaldu, kuid tõsteti hiljem uuesti püsti.

Enne eestlaste saabumist saarele

President Lennart Meri, Briti suursaadik, Roman Karu ja Piirivalveameti direktor Tarmo Kõuts mälestuskivi avamas. AIVAR KULLAMAA fotod

töötas tuletorn tuumaenergia jõul. Praegu saab majakas plinkimiseks energiat päikeselt, tuletorni küljele on paigutatud päikesepatareid.

Inimesi on seal alati olnud

Saarel elanud kunagi üks mees kuus aastat järjest. Siis oli tal aga Tallinnas pere juurdekasvu oodata ja ta palunud ülemustel end kodule lähemale teenima saata, jutustas Karu. Varem, kui saarel veel piirivalvet ei olnud, asusid seal kaluritele ja hülgeküttidele ulualust pakunud onnid.

Esimese vabariigi ajal teenisid saarel kuus meest korraga. Talvel olid mehed seal pool aastat järjest, ilma et oleks kordagi kedagi maalt tulnud näinud. Raadioside mandriga oli olemas, ütles Karu, aga mehed maale ei saanud ja vastupidi ka mitte. Põhjuseks mandri ja saare vahel olev liikuv jää, mis tegi võimatuks merd transportiteena kasutada. Toit viidi piirivalvuritele kaheksaks kuuks Vaindloomale valmis, "helikoptereid siis polnud," ütles Karu, seega tuli pikaks talveks hoolikalt valmistada.

Praegused piirivalvurite elamistingimused saarel on läinud aegade-dest tunduvalt paremad. Vahe on juba selles, et kui praegu kulub saarele jõudmiseks poolteist tundi, siis nn. eesti ajal oli vaja neli tundi sõuda.

Enne sõda olid Vaindloom piiri valvamas ajateenijad, praegu on seal vaid elukutselised piirivalvurid. Praegu on saarel korraga kaks meest. Suvel toimub vahetus iga nädala tagant, talvel aga peavad poisid kaks korda kauem järjest seal olema. Vaindloom valves olnud rääkisid Sõnumilehele, et läinud talvel jäid mehed saarele koguni viiekümneks päevaks jäävangi.

Saarel elutsejad on enda majandamisega hästi toime tulnud. Vaindloom kivisele pinnale on kasvama pandud eluks tarvilikku – kartuleid, kapsaid, porgandeid, peete, maasikaid jm., ei puudunud ka moonipõld. Poiste endi sõnul on peenra pealt võetut hea suvel niisama näkitseda.

Põhja piirivalvepiirkonna ülem kapten Raivo Terve rääkis Sõnumilehele natuke edasistest plaanidest. Esiteks on kavas saarele paigutada radar, mis hõlbustaks piirivalvurite tööd ja teeks piiri jälgi-

mise efektiivsemaks. Vene sõjaväe poolt maha jäetud, praeguseks juba kaunis lagunenud hooned kuuluvad õhkimisele, ütles Terve.

Korda plaanitakse teha kolm põhihoonet, kus siis poisid elada ja töötada saaksid.

MARI PARTS

TEISTEST LEHTEDEST

Eesmärk on rahvuse püsijäämine

Postimehe pikemas intervjuus ütleb võimalik presidendikandidaat Arnold Rüütel, et tema tervis on korras. Jutte Alzheimeri tõvest peab ta presidendivalimiste esimeseks kaupaialaineks. Oma tagasituleku kohta poliitikasse ütleb Rüütel, et selle eesmärk oli teatud probleeme lahendada.

Loomulikult meenutab toonane ülemnõukogu esimees 20. augustit. Ta ütleb, et on olemas nimekirja neist poliitikuist, kes putši eest laevade ja lennukitega põgenesid. Seejuures vihjab ta, et mõnigi lahkuja pidi putšist ette teadma, infot selle kohta valdas aga vaid julgeolekukomitee. Ta räägib ka õõnsast tunde-dest, mis tekkis tal neil aegadel suhetes välisminister Lennart Meriga, kelle asukohast ta ei

teadnud midagi. Nii pidigi Rüütel Jeltsini ning Moskvast asuvate välisdiplomaatide juurde sõitma koos asevälisminister Rein Müllersoniga. Rüütli ei meeldi ka juulilepped, mis kirjutati alla põhiseadust eirates.

Rüütel väidab intervjuus, et tema kandideerimine sõltub homme toimuvast EME kongressist. Kui ettepanek tehakse, võib ta ka soostuda.

Rüütli sõnul on tema tegevuse põhieesmärk eesti rahva püsijäämine. Talle ei meeldi ühiskonna tasakaalustamatus ehk suur lõhe rikaste ja vaeste vahel. Ta peab Eesti julgeolekule ohtlikuks riigi jäämist n.-ö. halli tooni ja ütleb, et ettepanek luua Balti julgeolekuliit tuli just murest selle võim- luse pärast.

Äripäev presidendikandidaatidest

Roosa ajaleht hindab Kadriorgu pürgijaid ettevõtjate seisukohast, mööndes samas, et tegelikult pole mingit tähtsust, kes presidendiks saab. Riigi esimese mehe võim lõpeb ju lossi värava ees, leiab leht.

Arnold Rüütli paneb Äripäev hinde kaks. Ettevõtjale oleks ta muidugi ohutu, sest ei taha otsuseid langetada. Paraku segab teda lehe arvates tippkommunisti maine Läänes. Puudu jääb ka keeleoskusest.

Lennart Meri saab hindeks neli. Intelligentse ja keeli oskava presidendi tagasivalimine jätkaks maailmas positiivse mulje ning kinnitaks demokraatlike protsesside jätkumist. Teiselt poolt on ta liiga iseseisev ning tihtipeale etteaimamatu.

Siim Kallas saab Äripäeval kolme. Tal on hea rahvusvaheline renomee ja otsustusvõime.

Trumbiks on ka edukas rahareform. Miinuseks peab Äripäev Kallase noorusaastate mehkeldamist kommunistidega, kelvi poliitilisi kõnesid ja õhtu, et Reformierakond jookseks Kallase riigipeaks valimisel laiali. Muuseas peab leht viimast võimalust peapõhjuseks, miks Savisaar Kallast Kadriorgu upitab.

Toomas Savi on lehe arvates alles avanemata. Ta on küll tark ja tal pole poliitilisi vaenlasi, kuid esile tõukasid ta teised. Välismaal teda ei tunta. Hinne kolm.

Parima hinde – viie – saab Andres Tarand. Tal pole plekke, ta on tark ja tasakaalukas. Samas pole ta Äripäeva arvates kuigi iseseisev, on liialt sotsiaaldemokraatlik ning tal ei ole head meeskonda.

Majaka küljele on kinnitatud päikesepüüdjad, mis annavad tuletornile jõudu põleda.

President, Briti suursaadik ja Laane–Virumaa maavanem lahkuvad Vaindloom piirivalvurite jaoks igapäevast rada mööda – saarelt moortorpaadiga kaatritele ja sellega edasi suurele maale.